

Kodule

Juhan Liiv

Mis mind kodu rõõmsaks tegi,
mis mind kodu kurvastas:
ei ma tea, ei ma mõista -
emake mind armastas.

Mis mind kodu rõõmsaks tegi,
mis mind kodu kurvastas,
kurvaks tegi, rõõmsaks tegi:
emake mind armastas.

*Emadus, see on õnnistus. Lapsed on emale kõige tähtsamad.
Iga ema on aasta ema.*

Palju õnne ja tervist, kallid emad!

Suvi Kassaris & Kassari Kultuurineljapäevade 10. hooaja sündmused

Margit Kääramees

ORJAKU SADAMAS JA HIIUMAA MUUSEUMI KASSARI NÄITUSEMAJAS.

Rõõm on tõdeda, et sellel aastal on juba kümnes hooaeg Kassari suvesündmuste koondamisel ühise, Suvi Kassaris & Kassari Kultuurineljapäevade katuse alla. Nende kümne aasta jooksul on olnud mitmeid häid koostööpartnereid ja toimunud hulgaliselt erinevat laadi sündmusi ja tegevusi. Kui keegi soovib meenutada, et mida siis Kassarimaa rahvas nende aastatega on pakkunud nii kohalikele kui saare külalistele, siis esimese seitsme aasta kavade vaatamiseks kassarimaa.ee/suvi ja viimased kolm aastat suvikassaris.ee veebilehtedel. Sündmuste mitmekesisus läbi aegade on muljetavaldav – siinkohal allakirjutanu kui idee autori ja projektijuhi suur tänu ja maani kummardus kõikidele programmis kaasalõõnutele, samuti suur tänu toetuse eest Käina osavallale!

Kümnendal hooajal on Kassarimaal toimumas nii mõndagi, mitmed asjad juba teada ja avalikud, mitmete puhul veel kokkulepped pooleli ja ruumi on jäetud ka spontaanselt toimuvatele asjadele... Rõõm on, et jätkuvad eelmisel aastal alanud Kassari Klassika kontserdid Kassari kabelis ja traditsioonidega tegemisi on teisigi, millest ilmselt annavad teada nende korraldajad. Aga kultuurineljapäevade traditsiooni – neljapäeviti toredaid ettevõtmisi saare eri paigus – jätkavad sellel hooajal Orjaku sadama külamaja ja Hiiumaa muuseumi Kassari näitusemaja.

Maikuu lõpuks saab Suvi Kassaris programm üles koduleheküljele suvikassaris.ee, juunis tuleb info plakatina ka käidavamatesse kohtadesse Kassaris. Kava täieneb ilmselt läbi suve, niiet tasub hoida silma peal korraldajate infokanalitel.

Olete oodatud!

MARGIT KÄÄRAMEES

Orjaku sadama külamaja perenaine

Kultuurineljapäevade projektijuht

GIIDITUURID AINO JA OSKAR KALLASE SUVEKODUS.

Sellel suvel neljal päeval saab piiluda Aino ja Oskar Kallase suvekoju Kassaris. Väike armas maja sirelite vahel on täis ajalugu ja meenutusi. Giidituuri Aino ja Oskar Kallase majas viivad läbi Kassari Muuseumimaja perenaised järgmistel kultuurineljapäevadel:

15. juuni 16.00

06. juuli 16.00

27. juuli 16.00

17. august 16.00

Osalemise muuseumipiletiga: täiskasvanu 5€, õpilne/pensionär 4€, perepilet 10€

PEREPÄEV KASSARI MUUSEUMIMAJAS

Perepäev Kassari muuseumimajas koos vahvate tegevustega. Piilume muuseumi varakambrisse, tutvume näitusega "Elu saarel. Tuli, vesi, õhk, maa", meisterdame ja mängime mängu. Avatud on kohvik.

Ootame igas vanuses külastajaid! Perepäevad toimuvad järgmistel kultuurineljapäevadel:

13. juuli 12.00 - 16.00

10. august 12.00 - 16.00

Osalemise muuseumipiletiga: täiskasvanu 5€, õpilne/pensionär 4€, perepilet 10

ORJAKU SADAMA SÜNDMUSED (info seisuga 30. aprill 2023)

N, 4. mai 20.00 kinoõhtu sadamas „Apteeker Melchior. Timuka tütar“.

N, 18. mai 19.0 Suvi Kassaris ja Kassari Kultuurineljapäevad 10. hooaja avamine Orjaku sadama saalimajas.

Avame Kalli Samarodni maalinäituse „Merelised maastikud“, räägime suveprogrammist ja kuulame

Suuremõisa kooli kellade ansamblit. Tasuta.

L, 20. mai 18.00-23.00 Muuseumiöö „Öös on liikumist“ Orjakus.

- sadama muulil asuva maailma väikseima muuseumimaja – veeloodimaja – külastus, vaatamiseks stendinäitus Orjaku küla, sadama ja veeloodimaja ajaloost

- külakeskuses Kalli Samorodni maalinäitus „Merelised maastikud“ ja stendinäitus ajaloolistest purjelaevadest

- ajaloolise puulaeva „Lisette“ külastus koos mõnusate merejuttudega...

- infomajas avatud väike sadamakohvik

L, 27. mai Tuulekala Festival. Info FB TuulekalaFestival ja hiiukala.org

N, 15. juuni SÕRU JAZZ Orjaku sadamas:

20.00 Mikko Innanen ja Jaak Sooäär

21.30 ansambel TITOKS

Info: kaunismuusika.ee

N, 22. juuni 12.00-16.00 Väike Jaanipäeva Maitsete Laat Orjaku sadamas.

Korraldaja Hiidlaste Koostöökogu LÜTa projekti raames.

N, 29. juuni 20.00 ansambel DAGÖ-25. Piletid piletilevi.ee

N, 6. juuli 19.00 Jaan Tätte „Veelaulud“

Korraldaja Tartu Kontsertkorraldus. Piletid piletilevi.ee, piletikeskus.ee

N, 13. juuli 21.00 öökontsert: TANJA – särav õhtu kaunite laulude saatel.

Piletid 18€ / 15€ eelmüügis Orjaku infomajas alates 1. juunist. Info tel. 52 44 820

N, 27. juuli 19.00 ansambel JÄÄÄÄR

Piletid eelmüügis Orjaku infomajas (alates 1. juunist) ja piletil Levi.ee

N, 3. august kell 20.00 kontsert STIG RÄSTA – parimad lood läbi aegade.

Piletid 18€ / 15€ eelmüügis Orjaku infomajas alates 1. juunist. Info tel. 52 44 820

N, 14. september 19.00 Kultuurineljapäevade 10. hooaja lõpetamine.

Tõmbame joone alla, kuulame kontserti ja naudime olemist maailma ilusaimas väikesadamas.

L, 23. september Suur Hiiumaa Saunapäev Orjaku sadamas. Mitmeid erinevaid sauna-teemaga seotud tegevusi, sh saunarituaalide tutvustamine staažikate saunateenuse pakkujatelt Võrumaalt. Rohkem infot saunapäevast vananaistesuvi.ee

KASSARI RAHVAMAJA SÜNDMUSED (info seisuga 3. mai 2023)

R, 9. mai 18.00 kontsert Leik ja Andre Maaker

R, 11. august 19.00 ansambel Voordevinti

Igakuiselt Kassari Külaülikooli loengud, igal nädalal jooga.

Suvi läbi ka Kassari Klassika kontserdid Kassari kabelis.

Täpsem info jooksvalt facebook.com/kassarirahvamaja

KASSARI KABELI ÜRITUSTE SUVEKAVA

07 mai kell 13.00 jumalateenistus armulauaga

20 mai kell 18.00 Muuseumiöö raames

Kassarist jalgsimatk Käina kirikuvaremetesse

27 mai kell 18.00 õhtupalvus Taize lauludega

26 mai kell 18.00 Kassari Klassika

28 mai kell 15.00

nelipüha jumalateenistus armulauaga

04 juuni kell 13.00 jumalateenistus armulauaga

15 juuni kell 18.00 Kassari Klassika

24 juuni kell 13.00 surnuaiapäha

24 juuni kell 18.00 õhtupalvus Taize lauludega

02 juuli kell 13.00 jumalateenistus armulauaga

07 juuli kell 21.00 Kassari Klassika öökontsert

19 juuli kell 21.00 Kassari Klassika öökontsert

29 juuli kell 18.00 õhtupalvus Taize lauludega

01 august kell 22.00 Gambamuusika kontsert

04 august kell 18.00 Kassari Klassika

06 august kell 13.00 jumalateenistus armulauaga

18 august kell 18.00 Kassari Klassika

26 august kell 18.00 õhtupalvus Taize lauludega

01 september kell 18.00 Kassari Klassika

03 september kell 13.00 jumalateenistus armulauaga

30 september kell 18.00 õhtupalvus Taize lauludega

Mäe talu lugu

Tiiu Kopli

Aeg kiirelt kaob ...

Kassari saar hakkas merest kerkima umbes 2000 aastat tagasi. Asustatud oli ta juba 1000 aastat tagasi. Rootsi kuningas Joann III läänistas 1575. aastal mõisameeste rittmeistrile Hans Wahtmeisterile terve tookordse Kassari saare.

Helene ja Gustav hakkasid 100 aastat tagasi rajama Kassari mõisa maadele Uuskülla (praegu Kassari küla) Mäe talu. See oli asunikutalu – üks tuhandetest Eestimaa taludest.

Tuhanded külad, tuhanded talud
laiali Eestimaal
sündisid ilma kadunud põlved
vanavanemad ...

Nii laulame ja nii lauldakse. Kes need inimesed olid? Kust nad tulid? Millised väärtused neil olid? Kuidas neil läks? Sellest tuleb juttu Mäe talu loos.

Praegu on asundustalude loomisest möödunud neli inimpõlve. Me teame neid inimesi või oleme kuulnud neist, kelle kodud need olid. See on meie kodude lugu.

On maantee ja maanteel käänak
ja käänaku kõrval küla
see ongi minu kodu
ja tähed ta kohal ülal
see ongi minu kodu
ja tume mets seal taamal
see ongi minu kodu
muid märke ei oska ma anda
muid märke ei olegi temal
siin on mu saatus ja sugu
mu aja ja elu lugu
Hando Runnel „Kodu“

Esiema Helene Kopli (Tänav) lugu

04.01.1905–22.06.1969

Kopli te suguvõsa esiema Helene nii isa- kui ka emapoolsed juured ulatuvad Rootsi aega (1561–1710) Lääne-Hiiumaale Prähnu külla.

1. Isapoolsed sugulased Tänavad

Esimene teadaolev esiisa oli Precno Peeter Suure Peetri talust. Ta olnud suurt kasvu mees. See talu on ka praegu Tänavate suguvõsa valduses ja hästi hoitud.

Mäletan, et Tänavate suguvõsa korraldas 5. juunil 2009. aastal Suure Peetri talus kokkutuleku. See algas väga emotsionaalselt – viiulimängija valges pikas kleidis tuli vana maja õuelt uue maja juurde, mängides lugu „Meil aiaäärne tänavas“.

Kokkutulekul talu õuel saime teada, et talul oli olnud 60 hektarit maad, mis ulatus talu juurest mereni. Seal on ilus liivane supelrand – Prähnu rand. Talus on lisaks maaharimisele teenitud elatist küttepuude veoga Tallinna ja Rootsist käiade ning rauakraami toomisega. Nenditi, et suguvõsas pole teada, et oleks joodikuid, logardeid, vargaid ega ka mingeid suuri pärilikke haigusi. Tuntakse huvi ja ollakse võimekad vaimsetel aladel (õpetajad jt).

1835. aastal saadi perekonnanimeks Tännav, mis hiljem oli Tännaw ja siis Tänava. Kuidas Kassari jõuti, sellest kirjutab suguvõsa liige ajaloolane Märt Tänava: „Juhan(n) Tänava (1830–1899) tuli Prähnult Suure Peetri talust Kassari mõisa sulaseks. Abiellus seal 1860. aastal Leno (Leena) Elmega (1830–1893). Selleks ajaks oli Juhan

tõusnud juba mõisa kokaks.

Nende lapsed: An (1861–1924) läks Haapsallu, seal sündis tal poeg; Magnus (s 1881), edasi andmeid pole, ilmselt ta ei abiellunud; Jüri (s 1868) läks Tallinna, kus abiellus ja rajas perekonna; Johannes (1871–1914) jäi Kassarisse isa tallu Kokale; Mari (1873–1946) abiellus 1897. aastal Priido Elmega (s 1872), neil olid pojad Evald (s 1898) ja Herbert (1908), kes jäid elama Kassarisse.

Niisiis jäi Johannes Kokale kohapidajaks ja abiellus 1900. aastal Berta Nittimiga (1878–1902). Neil oli poeg August-Oskar (1901–1918). Teist korda abiellus Johannes Tänava 1904. aastal Maria(e) Kobliga (1881–1951), kes oli Vanamõisast Pendi talust tulnud Kassari mõisa karjanaiseks. Neil sündis kuus last: Helene (1905–1969), Priidu (1907–1941), Johannes (1909–1943), kaksikud Salme (1911–1915) ja Villem (1911–1914) ning Marta (1913–1983).

Helene Kopli isa JOHANNES TÄNAVA

2. Emapoolsed sugulased Koblid

Esimene teadaolev esiisa on olnud Prehnu küla talust (hingoendis Hagade nr 15) peremees Prehno Peetri Jaak.

On olemas Leo Tiigi uurimus, millest on näha, et selle pere liikmed ei ole olnud paiksed. Leo Tiik: „On teada, et Prehno Pendi Jürri poeg Pend (1777–1844) on enne 1795. aastat viidud naabertallu sulaseks, enne 1811. aastat Kassari mõisa kangruks, enne 1816. aastat paigutatud Sopi kõrtsi, mis asus Kassari saarel vastu Orjakut, ning enne 1834. aastat Vanamõisa külasse talu peremeheks. Talu nimi Pendi. 1835. aastal sai omale perekonnanimi Kobli.“

Vanamõisa külaga on omapärane lugu. Teada on, et Vanamõisa küla kohal oli 15. sajandi alguses Alliksaare mõis, mis oli lühikest aega Hiiumaa piiskopi valduste keskus. Mõisa lähedal oli ka sadam. Alliksaare mõis põles maha. Mahapõlenud hoonete jäänuseid on hiljem veel kolhoosi ajal siloaugu kaevamisel välja tulnud. Alliksaare mõisa kohale rajati Vanamõisa küla.

Aili Ratnik (Vesingi) mäletab: „Sündisin ja kasvasin Vanamõisa külas. Pendi talu asus vana Alliksaare mõisa hoonete kohal. Keegi Pendi inimestest oli kaevanud aiapostile auku ja sealt olid põlenud söed vastu tunud. Alliksaare mõisa sadama koht oli Nõrga poolsaare otsas. Sealt läks meri sügavaks. Olen vanadelt inimestelt kuulnud, et siin Agape otsas on inimesi läinud Kassarisse ja teisi, kes on Kassarist siia tulnud.“

Vilma ja Ludvig Kobli mälestused Pendi talust: „Rahvasuu räägib, et Kassari parun olla kaardimängus võitnud endale Hiiumaa läänerannikul mitu küla, nende seas ka Vanamõisa ja Prähnu.

Pendi talu oli 53,4 hektarit suur. Alul oli see rendikoht, 1912 osteti päriks. Talul oli 8 lehma ja 2 hobust, 30 lammast ja 2 siga. Peres oli iga päev 16 inimest ümber laua söömas. Maarja (Marie) Kobli läks Kassari mõisa karjanaiseks. Pendi mehed oli suured ja tugevad. Maarja oli ka suure kasvuga. Talus kooti kangastelgedel enda kedratud lõngast perele riided selga. Nahaparkimine käis ka koha peal.

Maarja õdedest ja vendadest on ka mõned mälestused. Õde Leena oli oodanud Sõru otsas laeva, et Peterburi tööle minna. Vend Mihkel oli sepp. Ta tegi ümbruskonnas kõige paremaid sirpe. Õde Liisa oli Pendi talus kokaks. Ta keetis suppi kogu perele. Liisa oli kõva sõnaga. Piinles kaua ja suri kõhuvalu kätte. Vend Priidu oli väga tugev mees. Mängis lõõtspilli ja oli laulumees. Ta läks Riiga meremeeste santsu otsima. Sai 3- või 4-mastilise laeva peale. Laev jäi Põhjamerele tormi kätte ja tuli Riiga tagasi. Priidu ei võtnud saapaid jalast. Oli gangreen. Alul võeti maha üks jalg, siis teine ja lõpuks käsi ka. Priidu käis ratastoolis veel mardis. Ludvigi isa Kobli Sassa oli sündinud 1883.

Viinamehi Pendil ei olnud. Oli köstreid. Pendi rahvas maeti Sõrule ja hiljem Emmastesse. Pendi talu jagati 1935. aastal kolmeks. Isa oli selle poolt, et talu mitte teha tükkideks.

1958. aastal panid lapsed Pendi talu põlema. Alles jäi saun ja selles elas Ludvigi vend Johannes koos naise Leeniga.“

Marta Tänaval ja Helene tütardele on meeles, et Vanamõisas ja Prähnus käidi sugulastel külas. Külla mindi hobusega.

Leo Tiik ja Märt Tänav ei ole arhiividest leidnud tõestust Helene ema Marie (Maarja) Kobli vanemate kohta. Seda lünka täidab Marie tütre Marta Tänava mälestus: „Maria(e) isa oli Kobli Juhan, sündinud 1831, ja ema Ingel, sündinud 1849.“

Ka Ludvig Kobli mäletas, et Marie ema oli Ingel. Maria(e), Maarja, Koka Mari sündis Emmaste vallas 1881. aastal ja elas Vanamõisa külas Pendi talus kuni Kassari mõisa karjanaiseks tulekuni ja abiellumiseni Johannesega.

3. Helene õed ja vennad

Algasid pöördelised ajad, kolm revolutsiooni, I maailmasõda, Vabadussõda, Eesti Vabariigi loomine, II maailmasõda ja okupatsiooniaastad. Julm ja verine oli XX sajandi esimene pool. Koka pere katsumused algasid koos I maailmasõjaga. Isa Johannes suri ootamatult 43-aastasena 1914. aasta jüripäeval tõstmisel saadud vigastuse tagajärjel. Ema Marie, siis 33-aastane, jäi leseks kuue alaealise lapsega: Helene üheksane, Priidu seitsmene, Johannes viiene, kaksikud Salme ja Villem kolmesed ning Marta aastane. Poeg Villem suri isaga sama aasta sügisel düsenteeriasse. Tütar Salme aasta hiljem krampidesse.

Märt Tänav on kirjutanud „Kassarimaas“ nr 20 Koka talust ja selle perest pikemalt. Seal ei ole juttu Mariel sündinud kaksikutest. See teave tuli Märt Tänavu uuritud ajalooallikatest alles sellel aastal.

Koka Marie kaotas pooleteise aasta jooksul abikaasa, poja ja tütre. See oli suur inimlik tragöödia. Kuidas ta sellest üle sai? Kes teda toetasid? Ei ole teada. Võib vaid oletada, et need olid sugulased Vanamõisast, Kassarist ja mandrilt. Kokku kasvas üksi üles neli last, kellest kõigist said korralikud ja tublid inimesed.

Pikemalt neist Koka pere lastest, kes ellu jäid. Helenest (1905–1969) sai Gustav Kopli abikaasa. Nende lugu jätkub Mäe talu rajamisega.

Priidust (1907–1941) sai õpetaja. Olen Kassaris vanadelt inimestelt kuulnud, et Kassari kooli õpetaja Lesk oli müünud ära oma lehma ja andnud raha Priidule, et see saaks Haapsallu seminari õppima minna.

Õpetaja klassiga

Märt Tänava: „Priidu sai Haapsalu seminarist õpetajakutse. Ta töötas õpetajana Hiiumaal ja Võrumaal. Priidu oli sotsiaaldemokraat – noorsotsialistide partei liige. 1940. aasta juulist oli ta Tartu maavanem, selle kohta on olemas Konstantin Pätsi allkirjaga tunnistus. Seejärel Tartu maakonna täitevkomitee esimees. Erimeelsuste tõttu punavõimude evakueerumisel lasti ta 1941. aastal Tartu lähedal Vahil maha.”

Priidu abiellus 1933. aastal Hilda Künnapäga, neil oli kolm last: poeg Märt (s 1934), tütred Anu (s 1935) ja Rut (s 1939). Märt lõpetas Tartu Ülikooli ajaloo-eaduskonna ja töötas samas õppejõuna. Abiellus Vilvega ja neil on kaks last, Toomas (s 1963) ja Priidu (s 1966).

Johannes (1909–1943) pidas koos emaga Koka talu ja käis juhutöödel. Linda Nittim mäletab: „Juhan käis külas masinarehel valge hobusega. Ta oli hea jutuga mees.” Otto Nittim meenutab: „Juhan oli minust paarkümmend aastat vanem. Ta õde Kopli Leeni oli meie naabertalu perenaine. Juhan käis vahel neil abis. Olin poisike ja vaatasin, kuidas Juhan sõitis hobusega imelikult – istus ise jalgrattal ja hoidis hobuse lakast kinni.”

Johannes mobiliseeriti 1941. aastal Punaarmeele.

Märt Tänava kirjutab oma onust: „Johannese kohta on Ranno (sugulane, TÜ üliõpilane) abiga selgunud, et ta elas tööpataljoni üle ja Rahvuskorpuse 300. polgu sõdurina jäi Velikije Luki all teadmata kadunuks detsembris 1943.”

Marta (1913–1985) läks Tallinna ja töötas lapsehoidjana. Hiljem läks Tartusse venna perre abiliseks. Sõja ajal suundus koos venna perega Antslasse, oli lapsehoidja ja taluteenija kuni kolhooside loomiseni, siis

Marie ja Marta Johannesega

mehe seisuseni välja. See oli redel, mida mööda tippu õnnestus jõuda vähestel. Nagu elus ikka, on võimetel ja saatusel siin oma osa.

1. Isapoolsed sugulased

Esiisa Matse Jaagu Jüri sündis Vanamõisa külas 1757. aastal. 1795 on ta elanud Agapäe külas talus nr 6. 1797–1800 oli ta koos naise Madli ja kolme lapsega Pastis kõrtsmikuks (Pasti kõrts asus Heltermaa-Käina maanteel Õunaku teeristis). Pastis sündis neil veel kaks last. Noorem oli Mare Krumholts (s 1800) – Gustav Kopli vanavanaema. Pastist tuli pere Kassarissee Esikülla Tiili (Nurme) tallu vabadikuks (popsiks). Neil oli vähe maad ja nii käidi suuremates taludes juhutöödel.

Mare Krumholtsil sündis Esikülas 1830. aastal vallaslaps Peeter. 1844 abiellus Mare taluperemehe Jüri Möldriga, kes elas Tagukülas. Lapsi neil ei olnud.

Peetril (Gustavi vanaisa) oli koos abikaasa Ingel Möldriga, kes oli sündinud Tagukülas, kolm poega ja kolm tütar. Elati Peetri kodutalus Nurmel (Vaemlast Kassarissee tulles vasakut kätt esimene talu).

Kopli Gustavi mälestused vanaisa Peetrist: „Vanaisa Peeter oli väga kiire mees. Laua juures ta sõi püstijalu. Ta oli kaks aastat pime. Majade vahe oli sammudega mõõdetud. Kaks nädalat enne surma hakkas ta nägema. Tuli ukse peale ja nägi suurt kadakate hunnikut. Küsis, kust te need kadakad saite. Kõik imestasid. Vanaisa suri, kui oli 82 aastat 2 kuud ja 22 päeva vana. See oli 1913. aastal.“

Nurme talu jäi suurele perele kitsaks. Vanem poeg Mihkel jäi isakoju elama ja ka praegu elavad Nurmel

tuldi Tartusse. Marta töötas Tartu kammivabrikus. Kui ta Hiiumaale sugulastele külla tuli, tõi kingituseks alati kamme. Ta oli vallaline. Marta Tänavana on maetud Kassari kalmistule isa ja ema hauaplatsile.

Kui II maailmasõda lõppes, olid Koka Marie pojad Priidu ja Johannes teadmata kadunud. Marie suri 1951. aastal. Kuus aastat elas ta veel lootuses, et võib poegi näha, nii oli ju juhtunud. Lootus suri koos Mariega. Kadunud poegade surmaaeg ja põhjused tulid välja Eesti Vabariigi ajal arhiividest aastakümneid hiljem. Mariele olid kuuest lapsest alles jäänud kaks: Helene ja Marta.

Esiisa Gustav Kopli (Krumholts) lugu

12.06.1897–25.04.1974

Kopli suguvõsa esiisa juured ulatuvad samuti Lääne-Hiiumaale. Selle kohta on olemas Eesti Isikuloo Keskuse tehtud Krumholtsi perekonnalooline uurimus. Sellest on näha, et Vanamõisa külas on elatud pärast Põhjasõda, kuid võib-olla ka varem.

Kassari rüütlimõis on eksisteerinud 1730. aastast. Mõis vajab töötajaid. Noortel oli mõisas võimalus karjääri teha. Alul mindi karjaseks, siis saadi oskustööliseks, teenijaks, ametimeheks, kuni ihaldusväärse talupere-

Krumholtsid. Vennad Priidu ja Villem ehitasid kahe peale naabrusse Jänedale maja.

Kui 1930-ndatel oli võimalus perekonnanime muuta, võtsid Priidu lapsed endale nimeks Kopli ja Villemi lapsed Kruusmets. Mihkli lapsed jäid Krumholtsideks.

Linda Nittimi mälestused Priidu õest, Peetri kõige nooremast tütrest Mari Krumholtsist (1871–1960), Liiva Marist, kes elas Kiisi külas Liiva popsikohas: „Liiva Mari oli postiljon. Ta oli vallaline kahe poja ema. Pojad ehitasid talle Palade koplisse Kiisi külla maja, Liiva talu. Mari tõi Käinast jala posti nii suvel kui talvel. Posti tuli tuua Käinast kolm korda nädalas. Neil oli postitalu. Lehtedele olid trükitud nimed. Mari oli pikk naine. Tal oli nahkkott seljas ja kandis uudiseid.”

Liiva Mari

Huvitav, et postimehe ametit pidasid 20. sajandil Kassaris Krumholtside nelja põlvkonna esindajad:

Liiva Mari tõi jala Käinast posti oma koju – postitallu, Gustav Kopli vedas hobusega Käinast posti Kassari sidejaoskonda, Kalle Hollmann (Gustavi tütrepoeg) vedas Kassari sidejaoskonnast rattaga posti Kassari peredesse ning Mai Risti (Gustavi tütar) vedas posti ratta ja autoga samuti Kassari sidejaoskonnast Kassari peredesse.

Kõikjal uudiseid tõi postipoiss kaugelt,
nüüd vaid möödunud ajast mälestus on see ...

Küllap postimehe töö oli sellele suguvõsale siis meelepärase amet.

Gustavi isa Priidu Krumholts (Jänedale Priidu) elas 1864–1923. Ta abiellus 15. novembril 1887 Tagukülast Jürnaansult pärit Leenu Lembraga (1867–1946). Neil oli kuus last, kolm poega ja kolm tütart nagu Priidu vanematelgi.

Poeg Gustavi mälestused: „Isa oli küla sepp. Ta tegi regesid ja vankreid. Suvel käis mööda randu laevade peal tööl. Paljassaares korjasid merest mürske ja müüsid neid riigile. Sügisel tuli koju, 100 rubla taskus ja suhkrukeha kaasas.”

Linda Nittimi mälestused: „Jänedale Priidu tegi esimesena külas sepatööd. Sepapada oli Esi-külas teisel pool teed praeguse Leesma talu ees. Tegi regesid, rautas vankreid. Tema naine Leena oli hea jutuga.”

2. Gustavi õed ja vennad

Ka Leenal ja Priidul tuli 20. sajandi pöördelistes oludes toime tulla. Tuldigi, kuid mitte nii traagiliselt kui Koka peres.

Nüüd nende lastest pikemalt, esmalt tütardest. Elutee viis nad kõik Tallinnasse.

Priidu ja Leenu

Maria (s 1887) elas Tallinnas Kalamajas Soo tänaval kahekordses puumajas. Abiellus, kuid lapsi polnud. Abikaasa suri. Maria korter oli Kassari sugulastele peatuspaigaks kodu või öömajana palju aastaid.

Liisa (s 1890) läks ka Tallinna. Abiellus Kassarist Kiisi külast pärit Rudolf Kerseniga. Rudolf oli maalritöökoda. Seal töötas ka teisi Kassari poisse. Elmar Hollmann mäletab: „Leedelt pärit Kersen Rudolf ostis viljapeksumasina, millega Kassaris ja Vaemlas taludes vilja peksis. See

oli mulle esimeseks töökohaks. Olin 14-aastane, kui 1937. aasta kevadel lõpetasin Kassari kooli. Sügisel läksin raha teenima. Kaubi Eedi töötas Kersen Rudolfi poolt ostetud masinal. Kirjatöö oli talle võõras, mul oli taskukell. Panin kirja talus töötamise aja ja töö maksumuse.”

Liisa ja Rudolf tulid sõja ajal Kassarisse isakoju Leedele. Kui Liisa tädi Liiva Mari pimedaks jäi, võtsid nad ta enda juurde Leedele. Linda Nittim mäletab: „Leede Ruudil oli tellitud kirst 10 aastat enne surma. See oli Laasi pööningul.”

Helene (1905–1962) töötas Tallinnas koduabilisena. Abiellus Kassarist pärit Anton (Ants) Tammega. Neil oli kaks last: Aino (s 1929) ja Ilmar (s 1934). Ilmar oli poissmees. Ainol oli poeg Andres, kes on abielus ja kahe poja ning ühe tütre isa. Anton (Ants) läks sõjakeerises Rootsi ja jäigi sinna.

Leena ja Priidu kolm poega läksid merele. Nii kui Kassari koolist kolm aastat raamatutarkust käes, mindi maailma tööd ja leiba otsima. Villem (s 1893) sõitis Ameerika vahet ja jäigi Ameerikasse, elas Baltimore'i linnas.

Oli abielus eestlase Salmega, lapsi neil ei olnud. Sidemed kodumaaga katkesid.

Gustavist (1897–1974) tuleb pikem jutt. Johannes (1908–1977) on rääkinud: „Läksin 1927. aastal purjelaevale. Vahpeal olin veel kaks aastat Kassaris Niidi Juhani, Pööru Roberti ja Kantsi Priiduga angerjaid ja muud kala püüdmas. Elasime Kumari laiul terve suve. 1931. aastal läksin uuesti laeva ja sõitsin madrusena kuni 1941. aastani. Suur soov oli merekooli minna, kuid polnud raha. Käisin Inglismaal, Norras, Belgias, Arhangelskis, His-

Gustav õdede ja vennaga

Johannes perega

paanias, Portugalis, Itaalias, Egiptuses, Gineas, Gaanas ja teistes Aafrika riikides. Sõja ajal olin neli kuud Rootsis. Palk oli siis 250%. Töö oli ohtlik, ujuvmiine oli palju.

Nõukogude Venes laaditi 1931. aastal loomakooke ja naised sõid neid. Linane riie ja karusnahk olid seal odavad, tarbeesemeid oli vähe.

1941. aastal tulin merelt ära Tallinna elektrijaama ja töötasin seal 28 aastat."

Johannes ehk onu Juss jäi Tallinna elama. Abiellus Harjumaalt pärit Adeelega. Neil oli tütar Milvi. Mäletan Jussi ütlemist, et kui inimene on selle valmis teinud, miks siis mina seda tehtud ei saa. Jah, kuldsed käed olid tal! Kui ta venna Gustavi poeg Olev kalameheks läks, tegi onu Juss vennapojale tuulelipu, mis praegugi Koplitamme kuuri katusel tuult näitab.

Aino Tamme mälestused: „Oma tädide ja onude kohta võin öelda ainult head. Tädi Mariel ei olnud lapsi ja nii ta oli meile Ilmariga teiseks emaks. Oli hea iseloomuga ja lõbus tädi. Tädi Liisaga oli mul vähem kokkupuuteid. Kui ta elas Tallinnas, käisin tal päris tihti külas. Nii ka Kassaris olles. Ta oli siiski veidi käre dama loomuga kui tädi Marie. Meenutan onu Gustavit alati tänutundega ja hea meelega. Ta oli ja jääb mulle alati papaks. Samas oli tema kõrval olemas ka mamma. Onu Juss oli toreda olemisega vana mees. Nende pere oli väga külalislahke. Nalja ja naeru oli alati."

Priidu ja Leena lastest oli Gustav ainuke, kes oma elu jäädavalt Kassari saarega sidus ja põllumeheks hakkas.

3. Gustav merel

Gustav rääkis poeg Olevile 1973. aasta augustis oma loo, mis õnnestus Olevil lindistada. See tulek oli nii. Gustav tuli oma kolmekuist pojapoega Sandrit vaatama. Ta ronis kahe kepiga teisele korrusele. See oli mõisas asuv 2-korruseline nelja korteriga elamu. Gustav jutustab: „Kooli läksin 10-aastaselt ja käisin kolm aastat, Kassari algkoolis (rahvamajas). Enne olid mul katekismuse viis peatükki selged. Olin 13-aastane, kui läksin laeva. Seal tuli iga päev mehe eest väljas olla, kõiki töid teha. Laevaga sai veetud Riist Peterburi kipskive, Riiga põlevkivi. Tallinna Luuga jõe suust propse, paelaadung Peterburi, vanapaber Riiga. Tulime tühjalts Suursadamasse ja laev jäi paigale. Teisel aastal oli kapteniks August Nittim. Stockholmis oli 1914. aasta juulikuus päikesevarjutus. Tähed särasid päeval taevas. Mu naine rääkis, et samal ajal olid nad Säärel karjas. Loomad tahtsid koju minna, arvasid, et õhtu käes."

4. Merelt sõtta

Kui algas I maailmasõda, oli Gustav 17-aastane. Sellel ajal sõitsid nad Läänemerel. Siin peremehetsesid Saksa sõjalaevad. Gustav meenutab: „Läti linnad olid sakslaste käes. Olime Taani Sundis, seal oli mitukümmend laeva. Neid välja ei lubatud, kapten ja kokk jäid laeva. Teised saadeti Kopenhaageni kaudu Stockholmi ja sealt konsulaadi kaudu kodumaale. Munsterrolli järgi saatsid kaptenid mehed sinna tagasi, kust nad olid peale võetud. 20. augustil 1920 sain koju. Tulime Haapsalu vanast sadamast Rohuküla kaudu üle väina paadiga Heltermaale. Neli meest oli korraga aerude peal. Paadis oli 27 meest ja üks naine. Leiba ja silku oli ka."

Sõda kestis. Merel tööd ei olnud, oldi kodus ootel, et kutsutakse tööle.

Gustav jätkab: „Siis töötasin mõisa sepapajas, karjalaudas, sõnnikuveol, kuni kirja teel kutsuti uuesti laeva kontoris Tallinnas. Elasime meremeeste majas. Saime kohe laeva. Võiksin kaks päeva rääkida oma elust."

Kahjuks neid päevi ei tulnud. Järgmise aasta kevadel lahkus Gustav 76-aastaselt meie hulgast.

Vabadussõtta mobiliseeriti Gustav 12. juunil 1919. Sellel päeval sai Gustav 22-aastaseks. Ta teenis Pääskülas sõjavangide laagris reamehena. Enne teenistuse lõppu, maist augustini, oli ta Pääskülas sõjaväe kaupluses

müüja.

Gustav demobiliseeriti 13. augustil 1920. Talle omistati Vabadussõjas osalemise eest mälestusmedal nr 5324. Üks aasta ja kaks kuud olid Gustavi noorusest möödunud sõdurina.

Märt Tånava mälestus tädimehest: „Kopli Gustav rääkis, et ta oli Vabadussõjas sõdur Pääsküla vanglas, kus hoiti kommuniste. Amet oli vangivalvur. Sõjaväeosas käis ringi kiri, et kõik, kes soovivad maad saada, annaksid sellest teada, mis mõisatest nad maad saada tahavad. Mehed nii ka tegid.“

5. Tagasi Kassarisse

Hitu aa hiidlane, kis püüab rikut,
kulda äi sisalda Hiiumaa muld!
Poegadel jämut ja tüdardel pitkut,
see meite hõbe ja teemänt ning kuld.
Elmar Vragar

Vabadussõjast tulles oli Gustav 23-aastane. Kümme aastat – nooruse paremad päevad – oli ta olnud võõrsil nii merel kui maal enda eest väljas. Nüüd ihkas hing oma kodu ja peret. Sai asuda täitma oma unistusi. Võimalused olid olemas. Oma Eesti riik oli toeks. Ema Leena ja isa Priidu olid sama meelt. Tuli saada maad ja ehitada kodu.

Elu Kassaris oli muutunud. Eestis oli 10. oktoobril 1919 vastu võetud maaseadus, millega võõrandati peamiselt mõisa maad ja anti talupoegadele. Eestis oli alustatud maa- ja omandireformiga. Maade mõõtmise ja taludele jagamine käis suhteliselt kiiresti. Kassari mõisnikud Stackelbergid olid läinud Saksamaale. Kassari toimumust kirjutab Andres Adamson: „Kassari mõis oli antud üheks aastaks rendile Kassari loomakasvatajate ühisusele. Lepingus on öeldud, et ühingu liikmed võivad mõisa maadest hiljem maad saada. Ühisuse võlakohustusele 26.04.1920 olid allkirja andnud 32 ühisuse liiget.“ Allkirja oli andnud ka Gustavi isa Priidu Krumholts. Sõjast tulnud noored mehed kiirustasid oma elu elama. Võeti naised. Elukoht oli võimalik saada mõisa hoonetes.

Teame, et mõisa maad ei jaotatud ega antud üldiselt tasuta. Reformiga mõisa maad riigistati, jaotati kruntideks. Kuna maasoovijaid oli rohkem kui krunte, valiti välja eelisõigusega saajad ja siis korraldati loosimine. Maa anti maa saajale esialgu kuueks aastaks rendile, siis põlisele pärandatavale rendile koos õigusega see pikaajalise järeelmaksuga välja osta. Hinnad olid aga palju soodsamad kui vanatalude päriseks ostmise aegadel tsaariajal. Eesti iseseisvusa kaotamise ajaks Teise maailmasõja käigus ei olnud maa enamasti veel lõpuni välja ostetud.

Otto Nittimi mälestused: „Kui minu vanemad abiellusid 1921. aastal, siis alustasid nad oma elu mõisa hoones, sest isa oli Vabadussõjas olijana mõisast maad saanud. Kuna ei jõutud kohe oma uue elumaja ehitada, elasid mitmed abielupaarid mõisa ruumides. Peale minu vanemate elasid seal veel Priidu Erik ja Liisa, Gustav Kopli ja Leeni, August Mölder ja Liisa, Aleksander Alof ja Leeni, Priidu Elmi ja Mari. Neil oli võimalus seal ka lehma pidada.“

Ei ole teada, millal Gustav abiellus Koka talust pärit lesknaise Marie Tånava vanema lapse Helenega, kuid teada on, et nende esimene tütar Helga sündis 27. juunil 1922 Kassari mõisas. Gustav oli siis 25- ja Helene 17-aastane.

JÄRGNEB

Mineviku meenutusi

Elmar Hollmann

Riigivanem Konstantin Päts keelustas 1934.aastal riigis poliitiliste parteide tegevuse. Rahvas nimetas Pätsi valitsuse aega vaikivaks ajastuks. Lubatud oli Põllumeeste Kogu tegevus. See organisatsioon tegeles põllumajanduslike probleemidega.

Kassari haridusselts hoidus poliitikast eemale. Kultuuriline meelelahutus oli peamine – näidendite lavastamine, tantsuõhtud, pillimeestest puudu ei olnud. Paki Sass mängis viiulit, Kaubi Hilda kitarri, Sooba Paul tõmbas lõõtsa sirgu, Toominga Aleks oli akordioniga. Kõigile tegi lõpu 1939.aasta Saksamaa ja Venemaa vahel sõlmitud leping MRP.

Nõukogude Liit okupeeris Eesti Vabariigi. Kassari seltsimajast sai Narodnõi dom (rahvamaja). Rändkino käis filme demonstreerimas, aparatuur oli laval ja ekraan vastasseinal. Kilingi-Nõmme õnnetuse, („Postimees“ nr.107 21.aprillil 1937 „1937. aasta 20.aprillil Kilingi-Nõmme algkoolis, kus filmilindi süttimise tagajärjel jäi leekidesse 100 last. Kokku kaotas tulekahju tagajärjel elu 18 algkooli õpilast“) järgi keelati aparatuuri ja publiku samas ruumis olek. Kassaris ehitati katusealune väljaspoole maja. Kassari mehed Elmi, Alfred ja Kusti olid Kärddla kinos tööl. Kas nad ka rändkinoga Kassaris käisid, ei tea.

Ajaloo prügila

Pätsi valitsuse vaikival ajastul oli Kassaris popsitaludest koosnev küla: Paladekoppel. Küla läbis tänav. Paremalt olid : Takasauna, Ringi, Sülla, Leede, Sisu (elamu hävis tules), Mäki, seejärel omakutsutud krunt, Kube, Koka. Vasakul oli Kopliotsa kaks maja, Haava, Naba (minu sünnitalu), Tihu. Taas oleme Koka juures, kust tee läks läbi metsatuka lagendikule Lelu liiva. Siin olid Lelu ja Pööru majad. Oli aeg, kus müügile tulid kummisaapid. Käinas elav kingsepp Johannes Kõrv kaotas enamiku oma klientidest. Ta teadis, et Kassari mehed on kalurid, kummisaapid kasutama ei hakka, kuna need on külmad. Kõrv käis Kassaris pinda sondeerimas ja kohalike elanike soovitusel otsustas peremeheta maal töökoja sisse seada, sest tööst puudu ei tundunud olevat. Kalurid kannavad rasvanahast säärsaapid (kalavinskid). Noormehed aga alla põlve kroomnahast säärsaapid (sihvid).

Minagi lasin endale sihvid teha.

Elmar Hollmann s. 1923

II Maailmasõja veteran

Kotkaristi kavaler

Tallinna Linna Teeneteristi omanik

Mandri ja Hiiumaa vaheline transport

Otto Nittim

1945-1955

Peale sõda 1944-1945. aastal venelaste tulekut oli laevaühendus Heltermaa-Rohuküla vahel ainult vene sõjalaevadega ilma mingi plaanita. Ootasin ülesaamist Heltermaal kolm ööd-päeva Ranna talu pööningul, kui 1945.aasta 9.mai sõja lõpu puhul punaste lippudega sõjalaeval sain juhuslikult Rohukülla. Talvel jääteega käisin ka korra hobuvooriga Käina valla kooperatiivile Haapsalust kaupa toomas.

Heltermaa sadam 1933.

Foto Meremuuseumi kogust MMF 5117

Ma lisaksin veel laevaliiklusele kolm paadisõitu Orjaku sadamast Haapsalu Vanasadamasse 1945.aastal kui olin veel tööstuskooli õpilane Harjak Augusti paadiga „Aul“ sõitsime välja oktoobri kuus hommiku poole. Kui olime nn. Sääre mulgust (Tirbi otsa kohas sügavam kanal) läbi saanud, läks ilm nii uduseks, et tuli jääda Hanikatsi äärde ööseks ankrusse. Peale minu olid veel mõned tööstuskooli poisid. Sõitu jätkasime hommikul. Haapsallu jõudes oli Vanasadam jääs ja meie läksime maale oma kohvritega õhtu pimedas mööda jääd. Teise korra läksime Põllu Herman'i paadiga. Suur torm oli, paat pidi Rukki rahu juures küljeli vajuma. Õnneks nii ei läinud ja saime tormi trotsides siiski kohale.

Veel on eredalt meelde jäänud kui läksime Nukki Jaani paadiga. Jaan oli Nittim Antoni naise vend Ristiväljalt,

kes elas Haapsalus. Tal oli umbes kümneaastane poeg, kes ka kaasas oli, aitas paadist vett välja loopida, mis tugeva tuule tõttu üle parda paati tuiskas.

1945.aasta teisel poolel hakkas paat, mis mahutas 15 inimest, ühendust pidama Haapsalu Vanasadama ja Heltermaa vahel. Kapteniks oli Vaksi nimeline mees, kes roolis paadi vööris püsti seistes jalaga rooliratast. Sõit kestis 2,5-3 tundi. Kui juhtus tuuline ilm olema, said reisijad tublisti märjaks, kuna paat oli pealt lahtine. Lennukiga sõitsin esimest korda 1947. aasta jõulu eel Tallinnast Käina lennujaama vanaema matusele. Lennuki sõitu ootas kaks päeva enne kui ilmateade andis loa Putkaste lennuväljal maanduda. Lennuk mahutas umbes 15 inimest. Pingid oli pikuti mõlemal pool. Kaks lendurit oli ja neil olid jalas karvased nn. untad (säärikud). Lennuvälja kutsuti Putkaste lennuväljaks.

Lapsena oli minu põhiliseks liiklusvahendiks Rootsi jalgratas „Vega“, millega ma juba kümne aastaselt Käina poes käisin.

Regulaarne praamiühendus oli kindlasti olemas 1952. aastal. Tõenäoliselt algas see paar-kolm aastat varem. Esimese praami nime ma ei mäleta, aga kapteniks oli Edgar Tampõld, kes elas Suuremõisas. Samal ajal algas ka regulaarne bussiühendus nii Emmaste kui Kärkla liinil

Alates 1949.aastast hakkasin igal suvel puhkuse ajal kodus Kaasikus käima. Oli toimunud suur küüditamine, Kassariist viidi minu onu perekond ja Aadu Alberti (Türi) perekond. Toimus kolhooside moodustamine. Minu isa käis 1947.aastal delegatsiooni koosseisus ära Sotšis ja Suhhumis ning Kaukaasias Salme kolhoosiga tutvumas, millest näidati ka filmilõike. Tagasiteel tutvustati neile Moskva linna, sõitsid metrooga. Tallinnas võttis neid vastu Eesti Ministrite Nõukogu esimees Arnold Veimer.

Kui 1949. aastal hakati Kassari kolhoose looma, pakuti minu isale esimesena Kassari kolhoosi esimehe kohta (Mere kolhoos oli Orjakus juba olemas). Ta ei tahtnud seda kohta vastu võtta, sest oli läinud Kärkla parteiladvikuga vastuollu, sest minu vend Raul oli sõjas võidelnud Saksa poolel. Lõpuks valiti Kassari kolhoosi esimeheks Aida Ruudi (Rudolf Kask). Käisin siis ka Kassari ja ka kolhoosi kontoris, mis asus Vetsi tallis. Varsti sai esimeheks Bruno Puu ja tema järel Arvid Kääramees, kellele allus terve Kassarimaa, millega ühendati Saare ja Koidula kolhoosid.

1949. aastal jäid Kaasikusse elama ainult ema, isa ja vend Uno, kes oli algul põllundusbrigadir, hiljem Käina MTJ töökojas tööl. Elu kolhoosis oli algul väga raske. Isa oli sepp, ema põllutöoline. Praktiliselt tuli ilma rahata elada ja üht lehma pidada ning sellele kraavikallastelt ja põõsaste vahelt heina korjata. 1954.aastal, kui olin juba abiellunud, hakkasime regulaarselt abistama heinatöodel igal suvel puhkuse ajal nii Kaasikus kui Leesmaal.

Elu läks ka pikkamisi paremaks.

Minu isa õllepruulimine

Otto Nittim

Ettevalmistus õlle tegemiseks hakkas tavaliselt pihta septembrikuus, kui toimus suveviljade rehepeks. Selleks võeti otse masina alt mitu viljakotitait kuivatamata otri ja viidi sauna juurde veega täidetud puust toobrisse paariks päevaks likku. Järgnevalt pandi sauna laudpõrandale umbes 10 cm paksune kiht maha ja kaeti pealt suurte värske kapsa lehtedega. Nõnda hakkas vili nädala jooksul idanema. Edasi pani isa, kui ta arvas idud parajad olevat, vilja uuesti kottidesse ja viis mõisa tare peale kuivama, suvel sai kuivatada päikese käes. Need olid kuivad linnaksed, mida me isaga käisime Kärсна tuulikus jahvatamas. Mina aitasin isal purjesid tiibade külge kinnitada. Meil oli selle tuuliku võti olemas.

Mõni päev enne jõule tegi isa pesuköögi suure, veega täidetud katla alla tule. Kallas siis jahvatatud linnase jahu suurde puust tõrde ja valas keeva veega üle ning jättis paariks tunniks presendi alla imendumas. Teise puust nagaga tõrde tehti soova, kuhu sisse pandi rukkipõhku ja kadakaid. Nende peale tõsteti imendunud meski raba ja keerati nagast virre nirisema naga all olevasse nõusse. Edasi tuli aeg-ajalt soovale keeva vett peale valada. Viimane osa meskist, mis oli juba lahja nn. taherpill, pandi eraldi nõusse. Jahutatud virre viidi aita suurde 200-liitrisesse tõrde. Ämbritäis pandi 22. kraadi juures pärmiga käärima. See lisati hiljem suurde tõrde. Kui õlu hakkas suurte mullidega käärima, tuli kontrollida temperatuuri, et liiga soojalt ei kääri, muidu läheb „kihe“ käima ja vaht langeb alla, mis rikub õlle ära. Selleks tuli vajadusel külma veega kinnine nõu külma veega tõrde panna. Kui paari päeva jooksul suur vahutamine väiksemaks jäi, villiti õlu ankrutesse, mis olid varustatud kraanidega, algul olid ka punnid-vikid ees.

Tõrre põhja jäänud pärm pandi klaaspudelitesse, millised naabrinaised olid selleks tarbeks kohale toonud, et saia-sepikut jõuluks teha, kuna „kösti“ pärm (presspärm) oli sel ajal harva saada.

Pühade ajal oli mõnikord palju mehi meil toas kesvamärjusest pruukimas, millel oli valge vaht peal, laulsid ja rääkisid poliitikast.

See oli 1965. aasta suvel üldlaulupeo ajal, kui tegime isaga 200 liitrit õlut seltsimees Anastass Mikojani auks, kes pidi Tallinnasse laulupeole tulema ja Aegna saarel õlut jooma. Mikojani nägin oma silmaga, aga kas ta Aegna saarel ka meie õlut jõi, ei tea. Neid parteimehi, kes seda asja ajasid, enam ei ole, et küsida.

Kolhoosi ajal telliti vahel ekstra laar õlut mõneks tähtpäevaks, peagi tuli ka „Sõpruse“ kolhoosi õlleköök.

Mälestusi kooliajast Kassaris

Lehte Voole

Mida vanemaks inimene saab, seda enam hakkab ta mõtlema sellele lühikesele ajale, mis veel ees on. Ja tahes-tahtmata hakkab meenuma, mis kõik on pika elu jooksul olnud. Nii on ka minuga. Ikka tuleb meelde kodutalu Kassaris, kooliaeg ja sõbrad. Seekord tahan meenutada veidi oma kooliaega.

Kassari kooli III ja IV klassi tüdrukud 1957. aasta kevadel. Tagumises reas vasakult esimene Lehte Vahe
Foto autori kogust

Kassari Algkooli pere 1958. aasta kevadel
Foto autori kogust

Läksin kooli 1.septembril 1954.aastal. Kooliminekuks õmmeldi mulle uus kirjust sitsiriidest kleit puhvis varukatega. Esimesest koolipäevast ei mäleta ma kahjuks midagi. Et kool oli väike, siis toimus õppetöö I-IV klassidele liitklassina. Õpetajaks oli Marta Kalju.

Kooli minnes oskasin lugeda, arvutada ja vanaisa oli õpetanud isegi veidike vene keelt. Mäletan siiani ridu: raz, dva, tri, tšetõre, pjat, võšel zaitšik poguljat. Aga kirjutada ei osanud. Nii oli mul kirjatehnikaga suuri raskusi. Kirjutati ju tollel ajal tindiga ja puust sulepeaga, mille otsas oli metallist sulg. Esimesel veerandil oligi kirjatehnika hinne tunnistusel „kolm“. Küll pani õpetaja mind aknapoolsesse ritta poisi, Vello Suurvärava, kõrvale istuma, arvates, et mul on probleeme nägemisega, kuid see ei muutnud asja. Peagi sain oma pinginaabri, Reet Oolmetsa, kõrvale tagasi. Õeldakse, et harjutamine teeb meistriks. Eks nii läks ka minul, kuigi jooneliides vihikus kippusid sõnad ikka joonest üles- või allapoole minema. Teisel veerandil oli hinne juba „neli“ ja edaspidi ikka „viis“ Hiljem, kui mõni hakkas valgele lehele kirja kirjutama kasutades seejuures nn.joonepaberit valge lehe alla, et laused oleksid sirges reas, siis mina seda moodust kasutada ei saanud. Nagunii läks tekst veel rohkem viltu, nagu vahel praegugi, ikka ülespoole. Ka joonistada ma ei osanud. Loomad olid ikka ristkülikukujulise kerega, all neli sirget kepikujulist jalga. Pea ja saba olid enam-vähem. Hobust joonistasin, kirjutades selle kerele alati Loki. Ilmselt jättis minu lapsehinge sügava jälje see moment, kui mingid mehed tulid teda meie kodust kolhoosi viima.

Minu esimene ja samas ka viimane nurgasseisimine oli algkooli päevil. Keegi neljanda klassi õpilastest oli klassi ees vastamas ja rääkis midagi väga naljakat, nii et ma ei suutnud naeru pidada. Õpetaja saatis mind kõrvalruumi ahju taha nurka. Ega seal igav ei olnud, sest läbi seina oli kõik klassis toimuv kuulda, ainult et ära väsitas see pikalt püsti ja liikumatult seisimine.

Vahetund oli tavaliselt 10 minutit, siis mürasime, jooksisime ja mängisime õues palli. Kord haarasime ühel poisil varrukast, et teda peatada, aga nii tugevasti, et varrukas rebenes õmblusest lahti. Peagi oli õpetaja platsis, nõel ja niit käes. Meie saime ülesandeks oma pahategu likvideerida, s.t. varrukas pluusi külge kinni õmmelda. Nii me siis istusime selle teise tüdrukuga esikus akna laua peal ja õmblesime kordamööda, kuni pluus oli jälle korrektne. Talvel olime vahetundidel samuti õues, siis lasime Keldrimäelt liugu. Söögivahtetund oli pool tundi. Koolis pakuti teed, võileib pidi igaühel endal kaasas olema

Ka esimese pastapliatsi sain algkoolis. Need tõi kooli Orjakus elav klassiõde, kes oli need sadamast saanud. Ei mäleta enam, kas veest leidnud või vanaisa kaudu mõnelt randunud laevalt saanud. Kirjutada aga me nendega ei tohtinud, pidavat käekirja ära rikkuma. Nii käis kirjutamine ikka endist viisi – sulepea tindipotti ja sõnad vihikusse. Aga sellel tindiga kirjutamisel oli üks halb omadus, märjaks saades läks tint laiali ja rikkus nii mõndagi vihikus ära.

Meie koolitee käis läbi Lemmena metsa. Seal oleme timurlased olnud („Kassarimaa“ nr. 40), portfelle heitnud jm. Kooli minnes olid seal tee ääres mõned madalamad kohad, meie keeles ahlud, kus vesi jäätus. Kord otsustasime Nurme lastega teha võistluse, et kelle portfelli libiseb mööda jääd kaugemale. Kuid oh häda, mõnes kohas oli ka veel veidi vett jää peal, mis „puges“ portfelli. Koolikotid käes, aga koolis selgus et mõnes vihikus oli tint laiali länud ja tööd ära rikkunud ...

Ka Käina kooli põlemisest saime osa. Mitte küll seal viibides, vaid ühel 1958.aasta veebruarikuu hommikul läbi Lemmena metsa kooli minnes. Märkasime lumel tahmaseid poolpõlenud lehti, mida tuul ilmselt üle Käina lahe nii kaugele kandunud oli. Ja imelikku kõrbelõhna oli ka tunda. Koolis õpetajalt saimegi sellest jubedast õnnetusest teada.

Neli aastat algkoolis möödus kiiresti. Kolmandas klassis tuli kooli ka uus noor õpetaja, tollal Vaike Vaku (praegu Kutser). Siis hakkasime õppima kahes klassikomplektis, I-II klassis õpetas Marta Kalju ning III-IV klassis Vaike Vaku.

*Kassari Algkooli IV klassi lõpetajad 1957.aasta kevadel
Alates vasakult esireas: Urve Kääramees, Leida Tamm ja Jüri Nittim.
Taga õpetajad Vaike Vaku ja Marta Kalju
Foto autori kogust*

Kui algkool läbi, saime Kassaris edasi õppima jääda, sest kool plaaniti muuta 7-klassiliseks. Direktorina asus tööle Agu Remmelkoor. V klassis tuli meie kooli ka noor meesõpetaja Elmar Leipsig, kellest sai meie klassijuhataja. Nemad said korterisse Vahe majja. Seal oli aga väga külm ja Remmelkoor sai koolimajas ühe toa. Õpetaja Leipsig kutsuti kahjuks sügisel sõjaväkke. Käisime õpetajate toas temaga hüvasti jätmas, nii kahju oli kõigil. Tema asemel sai meie klassijuhatajaks Eino Kaevats, kes käis kodutalust Tagukülas tööle jalgrattaga. Oli samuti tore õpetaja. Meesõpetajad olid väga sportlikud ja tihti

õpilastega koos õues nii suvel kui talvel. Tunni algust ja lõppu helistas kooliteenija Elfriide Kasesalu

Kevadel lõpetasime viienda klassi neljakesi, kolm tüdrukut ja üks poiss. Et meid oli liiga vähe, siis kuuendat klassi enam ei avatud ning meil tuli sügisel alustada Käina koolis.

Kassari kooli õpilased 1959. aasta kevadel.

Keskel istuvad õpetajad Eino Kaevats, Agu Remmalkoor, Vaike Vaku ja Marta Kalju

Foto autori kogust

1959. aastal Kassari kooli kiitusega lõpetajad. Esireas keskel Silvi Vahe, teises reas vasakult esimene Lehte Vahe. Kolmandas reas õpetajad E. Kaevats, A. Remmelkoor, M. Kalju, V. Vaku

Foto autori kogust

Teise, kolmanda, neljanda ja viienda klassi lõpetasin kiituskirjaga, kuna tunnistusel olid väga head hinded.

Kuid neljanda klassi tunnistusele tehti hiljem korrekture. Noorim õde Liivi oli minu viitega tunnistuse kätte saanud ja kirjutanud sinna omapoolsed „hinded“ (õnneks küll kõrvale, mitte minu hinnete peale). Nii sai eesti keele suuline olema „2“, kirjalik „3“ ja vene keel „4“. Ilmselt valmistus ta kooli minekuks ja tahtis harjutada numbrite kirjutamist.

Kuigi kooli tulles olin paras kobakäpp, leian, et Kassari kool andis meile kõigile esimesed juhtnöörid elus hakkama saamiseks. Koolis me ainult ei õppinud, vaid tegime ka tööd – kooliaed, kooli ümbruse korrastamine, kooli küttepuid ladumine jne. Lisaks kooliga seotule töötasime ka mõisa rohuaias ja kolhoosis ning timurlastena korrastasime Aino Kalda maja.

Kui hästi või halvasti see hakkamasaamine kellelgi õnnestus, eks see sõltus temast endast.

Kassari kooli aias lillepeenraid rohimas 1959. aasta kevadel.

Alates vasakult: Lehte Vahe, Reet Oolmets, Maie Nittim ja Ilmar Elmi.

Foto teinud direktor Agu Remmelkoor

100 aastat näitemängu Kassaris

Merike Niimann

Juba kaugest minevikust on teada, et Kassari rahvas on olnud kõrge kultuuriga rahvas. Hiljemalt 1923.aastast on tegutsenud seltsi näitering. Oli ka oma laulurahvas, pillimehed ja loeti palju raamatuid, sest seltsil oli suur raamatukogu. Noorteõhtutel lauldi ja tantsiti. Kassaris oli pillimehi palju - Paul Sooba, Aleksander Kärner, August Mölder, Toominga poisid jt; kui üks väsis, alustas teine. Seltskonnaelu edeneb. See ei jää ka maakonnas märkamata ja nii satutakse 1935. a 30. augustil „Lääne Elu“ veergudele: „Kassari seltskonnaelu teeb viimasel ajal kiireid edusamme. Kõikjal on märgata seltskondlikku elevust. Kassari seltskonnaelu hingestab ja juhib Kassari haridusselts, kes omab väikese seltsimaja, kus asub muuseas ka lugemislaud.

Pühapäeval, 25.augustil korraldas selts haridusseltsi majas peoõhtu, kus lavastati J. Metua „Kosilane Pudirull“. Mäng õnnestus üldiselt hästi. Näitlejate jumestus oli tabav ja iseloomustav. Üldse peab tähendama, et leidub Kassaris seltskondlikku julgust ja ettevõtlikkust rohkem, kui vast kusagil mujal Hiiumaal. Ainult valmistab raskusi peosaal, milline ei suuda hästi mahutada kõiki peolkäijaid ja kelle tõttu tekkiv alaline tunglemine väsitab peolisi, valmistades ebamugavusi. Kuid sellest saadakse ka kord üle.“.

Jah, tõsi ta on praegugi, sees on pealtvaatajaile ruumi vähe, seepärast oleme sees mängitavate lugude puhul püüdnud rohkem kordi mängida, et kõik ikka vaatama mahuksid.

Uus aastatuhat algas „Loomuliku arstimisega“ taasisutatud seltsi viiendaks aastapäevaks, kus mängisid Linda Tikk, Tiina Selirand, Ülle Lorits, Toivo Platov, Kalev Vaim ja Aidar Kääramees.

Toivi Platov meenutab: „Jäin nõusse kohe, kui kutsuti. See oli vahva tükk, mille õppisime ära vaid loetud proovidega. Ega Korv ka ei uskunud, et me selgeks saame, aga näe, tehatahtmine oli nii suur. Ja siis veel Estri tehtud kartulikoogid igaks etenduseks! See jant pakkus rahvale palju lusti!“

*Oodates loomulikku arstimist
Alates vasakult:
Tiina Selirand, Toivo Platov,
Linda Tikk, Ülle Lorits
ja Aidar Kääramees*

Innustatuna Eestis eelmisel aastal toimunud Eurovisioonist, naerutas 2002.aastal rahvast juba neljateistkümneme osatäitjaga „Madise ja Priidu laulupidu ehk kuidas Kassari mehed Eurovissjonil käisid“.

Madise ja Priidu laulupidu

Osades: Kärt - Evi Sadul, Priidu - Toivo Platov, Madis - Kalev Vaim

Lisaks eelnevaile mängijaile, said lavalaudadel sooja sisse Ivo-Sven Vähejaus konduktorina, Tõnis Niimann kelnerina ning epsoodilistes osades Anna Lipp, Heli Tuisk, Taavi Tamm, Kaivo Platov, Priidu Tikk ja Kalju Hülgi. Peale etendusi toimus oksjon lavastuse pisi-dekoratsioonidele, mis annetatud Marika Elmi, Linda Tiku, Evi Sadula, Marje Oolmetsa, Toivo Kääri, Jüri Rebase ja Albert Mänsi poolt. Oksjonitulu osutus piletitulust veel suuremaks.

2004. aastal etendus „Liikuv riidevarn“, kus esmakordselt sel sajandil astusid üles Aivar Lorits, Andres Käärmees, Illar Risti, Kalju Kask, Ulvi Uusoja ja Ester Tammi. Samal aastal täitis Lepa Anna Sukasäär ja nii valmis Evi Sadula tekstidele „Ja vaikus lärmitseb“. Etteaste oli Lepa Anna aegsest Kassarist ja suvitaja Aurelie Koidupuna uue aja elu-olust, mis pikitud meeste maailmaparandamise juttudega, naiste pikniku ja hobuste tantsudega. Lavastus oli kamba peale.

2005. aastal V.Osila komöödia „Rootsi onu ehk ka vaesed naeravad“. See jäi Hants Korvil viimaseks lavastuseks, ta jõudis meiega koos olla viis aastat.

Veel hilissügisel V. Panso 85. sünniaastapäevaks mängiti J. Smuuli sulest ilmunud Äрни monoloogi „Vasikate ristimine ehk kuidas seda lavastada“, kus Pansoks kehastus Kalju Hülgi ja Salmeks Evi Sadul.

2007. aastal tegi teatrikevade otsa lahti Kalju Hülgi ja Evi Sadula esituses „Kärdla tohtre toro“ ja suvelavastusena Tiia Korvi käe all „Hiired salves“, kus uue tegijana astus üles Marje Oolmets.

Kui 2008. aastal etendati „Laip sahvris ehk lõuna neljale“, oli kohal ka Otepäält tulnud autor Margus Möll ise. Ta sõnas: „Kümme aastat on möödas selle loo kirjutamisest ja keegi pole seda lavastanud, aga nüüd tuuakse see lavale lausa kolmes eri paigus!“

2009 asuti usinalt õppima, ehitati lava laiemaks ja kahel korral sai mängitud H.Raudsepa „Vedelvorsti“, kus nimiossa passis Sander Kopli ja uutest löid kaasa Mihkel Lindre ja Priidu Tikk. Sander Kopli: „Meeldib kaasalöömise lust ja proovid, protsess tervikuna ja kui lõpptulemus ka hästi õnnestub, ongi kõik tore, meil ja pealtvaatajail ka!“

Enne on see lugu repertuaaris olnud 1933, peale sõda ja kuuekümnendate alguses.

Juba ammugi oli meil käepärast „Tantsuprofessor“, kuid peategelase puudumise tõttu ikka veel mängimata. Nüüd siis 2010. aastal leidsime tema - moodsate tantsude professori! Lugu on etendatud ka 31. jaanuaril 1937, kus taluperemees Jaani mängis Erich Vahe, nüüd Kalju Hülgi; tütar Viiat Adeele Tamm, nüüd Ulvi Uusoja; teenija Lillit Hilda Kuru, nüüd Triinu Schneider; sulane Sandrit Martin Kuru, nüüd Sander Kopli; väliseestlane Martinit Gustav Jõpiselg, nüüd Anti Veike; poeomanik Konderit Konstantin Oolmets, nüüd Toivo Platov; tantsuprofessor Keigartsit Heino Eeljöe, nüüd Ando Kask. Selle näitemanguga käidi ringreisil Ida-Virumaal Lüganusel, Aseris ja Kohtlas.

Eesti Kultuurkapitali Hiiumaa Ekspertgrupp pidas „Tantsuprofessorit“ ka kultuuri aastapreemia vääriliseks.

Anti Veike, kes „Tantsuprofessoris“ väliseestlast Martinit ja „Võsavendades“ üht võsavenda mänginud, nendib: „Ega ma ei tulekski välja, aga alati Ulvi „räägib ära“. Ja kui me kõik need „äraräägitud“ proovis kokku saame,

on tore küll. Meeldejäävamad osatäitmised on olnud „Võsavendades“ ja „Tantsuprofessoris“, eriti viimases. Need olid hoogsad lood, polnud lavaga piiratud. Terve õu dekoratsioonidega oli meie päralt!“

2011 mängitakse samas koosseisus viiel korral ülimenukat „Võsavendi“. Trupis alustab näitlejakarjääri Tiivi Lipp, kellele Tõnis Braks 70. aastat tagasi just talle, Annuška ehk põllulillekese osa kirjutanud oli.

Vabaõhuetendus on pääsetee ruumipuudusele, kuid mitte alati. 2011.aastal olen „Kassarimaas“ kirjutanud nõnda: „Tammevõralise vahtra all said täidetud kõik istekohad. Rahvast aga voolas kuni said hõivatud ka kõik toetus- ja seisukohadki“. Algas vabaõhuetendus „Võsavennad“.

*Võsavendade pruudid.
Vasakult Maie – Triinu Schneider
ja Minni – Ulvi Uusoja.
Foto autor Isolde Hus*

2012 satub meile Järvi Lipasti tõlkes Aino Kallase 1945.aastal kirjutatud kassariaineline lugu, mille pealkirjaks sai „Malle ülestunnistused“. Näitemängu seltskonda lisandus Margit Juur ja maailma esmaettekannet toimus 6.juulil.

Margit Juur: „Mina mängisin naabri-Katit, kes käis Mallet põetamas. Malle pärandust ihkasid paljud ja hõõrusid käsi, kui selgus, et Malle haige oli. Tegelikult polnud tal häda midagi, lihtsalt pea käis ringi, sest ta polnud korralikult söönud. Pidin just lavale minema, mul oli ainult kaks lauset vaja terve etenduse jooksul öelda. Kui lava ette jõudsin, nägin, et Kuke Juhani püksid olid ikka väga pikalt rebenenud. Küll ajas naerma, aga kuidagi suutsin oma laused tõsiselt ära öelda. Peab ütlema, et nalja sai igas proovis.“

*Päranduse jahil. Alates vasakult Kati - Margit Juur, Kuke Malle - Evi Sadul, Polli Peeter - Kalju Hülk, Kuke Juhan - Sander Kopli, Niksu Mari - Triinu Schneider, Ranna Reet - Tiivi Lipp
Foto autor Isolde Hus*

2013. aasta rõõmustas meid Tiivi Lipu kassarlastele kohaselt moodi säätud looga „Naljakate inimeste väljanäitus“, kus peategelasi Voldemar Pansot mängis Tiit Kopli, Lepa Annat Ester Tammis. Koerakeste rollis nuuskisid ja klähvisid Martin Schneider ja Rasmus Veike. Muusikalisi vahepalu karmoškale mängis Valdek Elmi.

2014.aastal tuuakse lavale „Hullu Antsu abiga“. 2015. „Äi Vissuverest“. 2016 „Adam ja Eeva“, kus osatäitjate sekka sulandub Rait Üksik. 2017 saime näha „Mis pärast surma sündis“.

„Kaheksapuudane ämm“ jäi meile pihku 2018. aastal. Et kevade süda käes oli, ei olnud enam aega meespeaosatäitjate keelitamiseks. Naised haarasid ohjad ja sikutasid pilkenalja lavale. Nii mängis üliõpilane Hugot Tiivi Lipp, sõber Antsu Ulvi Uusoja, nende ühist sõpra Andrest Toivo Platov, passija Juulit Evi Sadul, Hugo pruute Emmi, Mariet, Annat ja Netit Annika Kääramees, Kairi Reintal, Helin Kääramees ja Ester Tammis.

Meenutab Helin Kääramees: „Proovid on alati väga toredad. Ikka ja jälle saime kõvasti naerda proovide käigus etenduse naljade või osatäitjate mängu üle. See on tore seltskond. Pärast etenduse aegu aga kahjuks puged hirm nii nahavahele, et siis ununes kogu naer ja lõbu. Samas see proovides kogetud lõbus olemine on põhjuseks, miks oleksin ikka ja jälle nõus proovima väikest etteastet. Tore oleks kui keegi aitaks leida lihtsaid naljakaid stsenaariume, mida saaks jälle kohalikud isetegijad lavastada ja rahvale pakkuda. Elu on näidanud,

*Hugo pruudid Emmi - Annika Kääramees, Anna - Kairi Reintal,
Marie - Helin Kääramees, Neti - Ester Tammis
Foto: Heli Tuisk*

et publikust puudust ei tule ja Kassaris on väga julgeid ja andekaid etlejaid. Seda kõike ei tohiks lasta raisku minna!"

Paljud tulid tükki vaatama, et teada saada, kes siis ikkagi kaheksapuudast ämma mängib. Tuhkagi. Ta oli teadupärast olemas, aga lavale talle sõnu ega ruumi ei jätkunud. Seda lihtsakoelist lugu elust enesest mängiti lausa kuuel korral.

Alates 2009.aastast on meid juhendanud Raivo Rüütel, hellitavalt Markii, kes 2019.aastal M.Birze „Kalmaari konservid“ meile „Pärlipüüdjateks“ kohandas.

Oh seda naiskarakterite pummelungi! Kõhklematu innukusega kaasade ületrumpamist! Milline noorte naksakus, terasus ja eelarvamustevabadus! „Peasüüdlane“ ehk juubilar paistis selle taustal kui pooltraagiline kuju, kuid kellele siiski jäi viimane sõna ja viimane tegu.

„Pealtvaatajad ja külarahvas mäletavad hästi, kui suureks ja säravaks on Tiivi Lipp mänginud oma osa ükskõik millises tükis“, räägib Ester Tammis ja jätkab: „Üks põnevaim tükk oli „Tantsuproffessor“, kus nimiosas tegi suurepärase rolli Hando Kask.“

Kassari haridusseltsi vanadest protokollide raamatust on lugeda, et valiti üheteistkümneliikmeline näitetoimkond, kelle ülesandeks oli mängitavate näidendite valimine, osade jaotamine tegelaste vahel, proovide määramine, vastuvaidlemata näitejuhi korralduste täitmine, näidendi äraõppimine ja väljamängimine. Igal aastal tuli väljamängimisele 4-8 lugu.

*Pärlipüüdjad, ajakirjanik Villu Raadik – Fred Kotkas, juuksur Barbi – Annika Kääramees, lavastaja Raivo Rüütel, kohvikupidaja – Kairi Reintal, Peeter Krummi abikaasa – Ulvi Uusoja, raamatupidaja Peeter Krumm – Sander Kopli, juubilar – Evi Sadul, loomapidaja Siiri Põllu – Tiivi Lipp, tema abikaasa Toomas – Rait Üksik
Foto: Taavi Tamberg*

Praegu on selts hea seisnud selle eest, et oleks näitemänge, mille seast valida. Kui lugu valitud, algab Aadu Ulvi koostisel osatäitjate otsimine. Osa valib endale igaüks ise. Prooviajad määratakse ühiselt. Sufloöri ei ole.

Taasasutatud Kassari haridusselts on 21. sajandil lavale toonud 20 suuremat või väiksemat lugu.

Evi Sadul: " Näitemängus käin hea seltskonna pärast. Mõne vanamoori osa tahaks ikka veel mängida!" ja kor-
dab oma kuldlauset: " Näitemängus lihtsalt peab olema, muidu võib rooste minna nii kere kui hää!"

Siiani oleme mänginud pea saja aasta vanuseid ja vanemaid aegumatuid lugusid elu lõputust karussellist –
armastusest ja lootusest, uskumistest ja meelekindlusest, ahnusest ja ihsusest. Lood on nii vanad, et meie
mängu pole kellegagi võrreldagi! Vahel peab küll näitemäng mõne aasta ootama kuni peategelane silmapii-
rile ilmub, aga ta ilmub.

See soe vaimsus proovides, esietenduse-eelne hirm ja arm, vähepalju kentsakad juhtumised etendustel –
kõik see teeb lavaelu eriliseks, liidab meid pereks. See on iga näitleja salakiri, mida tulevikus kutsutakse
mälestusteks. Juba kolm suve on lavalauad meie järgi igatsenud! Kõige hoogsamad etendused saavad aga
ikka teoks ainult meie kallite meestega koos!

Uute kohtumisteni, kallid publik, me pole teid unustanud!

TEATED

Albumit „Kassarlased kodulävel 2009/2010“
saab tellida
telefonil 5350 9792 Roberta või 526 3168 Merike.
Hind 52.- eur.

Ootame lugusid

teie jõuludest või nääridest. Kuidas tehti ettevalmistusi, millised olid kingitused,
mida söödi, kellel külas käidi, mida lauldi, mis oli tähtis. Kindlasti ära märkida
toimumise koht ja aasta või aastakümme.

Tööle lisada ka oma nimi ja sünniaasta.

Jutud on mõeldud avaldamiseks „Kassarimaas“

Tööd palun saata meilile kassariremli@gmail.com

või saata postiga Merike Niimann Remli t. Kassari saar 92111 Hiiu mk.

Või tuua Kassari muuseumi majja

Kassari surnuaia püha toimub 24. juunil kell 13

Kassari rahvamaja kevadtalgud

Väljaandja Kassari Haridusselts.

Kokku kirjutanud Merike Niimann ja Roberta Laas. Kui ei ole märgitud teisiti, on kasutatud fotosid erakogudest. Esikülje fotod Merike Niimann, tagakaanel Roberta Laas.

Küljendanud ja trükkinud Recado Meedia.